

**Demokratin 100 år - samling för en stark
demokrati**
Ku 2018:02

Vår demokrati – värd att värna varje dag

1. Inledande ord och sammanfattning

Demokratin får aldrig tas för given. Trots att demokratin står sig stark i Sverige finns det flera hot som vi idag måste ta på stort allvar.

När demokratin jubilerar ska vi vara stolta över vår starka demokrati och de hundra år som gått. Samtidigt ska vi minnas att den allmänna och lika rösträtten för vissa grupper i samhället bara fyller 30 år. Och vi ska särskilt fundera över hur demokratin fungerar idag och hur vi kan göra fler delaktiga.

Under samlingsnamnet *Vår demokrati – värd att värna varje dag* föreslår vi att en stor bredd av aktörer medverkar för att stärka och utveckla demokratin i Sverige och säkerställa att demokratin står sig stark även de kommande 100 åren.

En välfungerande demokrati förutsätter goda kunskaper, stort engagemang och aktivt deltagande. Därför är målsättningen med denna samling att öka kunskapen och medvetenheten om samt engagemanget för och delaktigheten i demokratin. För att uppnå detta krävs att det offentliga Sverige och andra aktörer sluter upp brett och bidrar till arbetet.

Kommittén kommer att ha en central och samordnande roll för hela samlingen. Genom att bidra till skapandet av nya nätverk, mötesplatser och arenor kan satsningen nå ut brett och bli känd för såväl specifika målgrupper som hos den breda allmänheten. Våra möjligheter att arrangera egna aktiviteter kommer att vara beroende av storleken på den verksamhetsbudget som Regeringskansliet ännu inte har tillkännagivit oss.

Fokus i denna rapport är förslag från 22 myndigheter på insatser som syftar till att stärka demokratin och är avsedda att ingå i samlingen *Vår demokrati – värd att värna varje dag*. Därutöver finns förslag på andra möjliga demokratifrämjande insatser som vi har identifierat.

Vi måste värna och vårda demokratin varje dag.

1.1 Uppdrag

Kommittén *Demokratin 100 år – samling för en stark demokrati* (Ku 2018:02) har i uppdrag att under åren 2018 – 2021 planera, samordna och genomföra en samling av insatser och aktiviteter för en stark demokrati. Arbetet ska bidra till att utveckla och stärka demokratin genom att öka delaktigheten, förankringen av och motståndskraften i demokratin. Vidare ska insatserna främja de kunskaper som människor behöver för att kunna delta aktivt, uppmuntra och inspirera till demokratiskt deltagande och stärka stödet för demokratis grundläggande principer. Kommittén ska uppmuntra en bredd av aktörer i hela landet att medverka, såsom skolväsendet, civila samhället, myndigheter och kommuner. Huvuddelen av insatserna ska genomföras år 2021. Uppdraget framgår av direktiven 2018:53 som beslutades av regeringen den 20 juni 2018.

Utgångspunkten för kommitténs arbete är regeringens demokratipolitiska mål om en levande demokrati som är uthållig, kännetecknas av delaktighet och där möjligheterna till inflytande är jämlika samt den strategi om demokrati som regeringen antog år 2018. Kommittén Demokratin 100 år leds av Peter Örn som i juni 2018 utsågs av regeringen till ordförande. Ledamöter i kommittén är demokratiambassadörerna Lena Posner-Körösi, Emma Frans och Rosaline Marbinah. Kommittén har ett kansli som hittills består av Helena Önn, huvudsekreterare, Malin Hansson, sekreterare, och Raija Kärkkäinen Eriksson, bitr. sekreterare (halvtid).

1.2 Tolkning av uppdraget och avgränsningar

Vår uppgift är att etablera en landsomfattande nationell samling för en stark demokrati bestående av myndigheter, kommuner och civila samhället men även av andra aktörer. Samlingen ska nå ut brett till människor i landet och

öka människors kunskap, medvetenhet och delaktighet i demokratin. På sikt ska samlingen bidra till att stärka och utveckla demokratin.

Kommittén framhåller vikten av att den tilldelas resurser som möjliggör genomförandet av uppdragets krav på att initiera breda insatser med ett stort antal aktörer, att vara en sammanhållande kraft i satsningen samt att genomföra direktivets krav på kraftfulla kommunikativa insatser.

När kommittén tillsattes hade redan ett antal aktörer vidtagit omfattande demokratistärkande åtgärder med anledning av att demokratin fyller 100 år. De mest centrala, riksdagen och Kungliga biblioteket, har i huvudsak ett historiskt fokus för sin utåtriktade verksamhet, men delar rör även aktuella demokratiska utmaningar. Båda aktörerna har bl.a. skolan som målgrupp. Vidare kunde kommittén initialt konstatera att regeringen, mot bakgrund av de senaste årens växande hot mot demokratin, redan hade beslutat om ett stort antal demokratistärkande uppdrag för ett flertal myndigheter. Dessutom hade studieförbunden och andra centrala samhällsaktörer vidtagit åtgärder för att stärka demokratin.

Mot denna bakgrund beslutade vi inledningsvis att en central uppgift för oss är att bidra till *samordning* av befintliga initiativ, där skapandet av *arenor* är en viktig del. Genom fler tillgängliga arenor kan en stor del av befolkningen nås av insatserna. Kommittén har en viktig roll som *katalysator* i samlingen.

1.3 Arbetssätt

Aktörerna som föreslås ingå i samlingen har utifrån sina uppdrag och förutsättningar föreslagit verksamhet som kan främja demokratin. Kommitténs arbete präglas av ett lyssnande och inkluderande förhållningssätt. En viktig ambition är att få till stånd samarbeten mellan de medverkande.

Vi har fört och kommer att fortsätta föra samtal med ett stort antal aktörer, däribland medarbetare vid myndigheter, riksdagen, SKL, civilsamhällets organisationer inklusive trossamfund, kulturaktörer, arbetsmarknadens parter, företrädare för politiska partier samt personer verksamma inom forskning och media. Vidare har vi lagt grunden till flera nätverk som kommer att bli betydande för samlingen. Dessutom har vi inhämtat

information från ett flertal muséer och länsstyrelser om planerade demokratirelaterade satsningar. Genom dessa möten och kartläggningar har vi både fått en god inblick i den stora mängd aktiviteter som pågår och planeras samt uppmuntrat till nya aktiviteter.

Samarbetet med myndigheter präglats av öppenhet och deltagande. Myndigheterna har själva och i dialog med kommittén analyserat sin verksamhet och föreslagit hur demokratiarbetet under de kommande åren kan stärkas (se vidare avsnitt 3.5.1). Kommittén har vid flera tillfällen sammanfört olika myndigheter för att möjliggöra samarbeten och synergier. Vissa aktörer har på eget initiativ kontaktat oss och föreslagit hur de vill bidra till samlingen.

Kommitténs ordförande och ledamöter har deltagit i flera aktiviteter. Kommitténs ordförande och huvudsekreterare har besökt Göteborg för att inhämta information om demokratistärkande insatser i Göteborgs stad.

Vidare har Novus på vårt uppdrag gjort en kunskapsmätning om demokratin. Mätningen ger en indikation om medborgarnas kunskaper och medvetenhet om det demokratiska systemet i Sverige och om att demokratin fyller 100 år.

Via Sveriges ambassader har vi även inhämtat kunskap om ett antal europeiska länders arbete med att uppmärksamma motsvarande demokratijubileer. Kontakt kommer att tas med Utrikesdepartementet med tanke på den ambitionshöjning – offensiv för demokratin – som regeringen har aviserat kring demokratiperspektivet i utrikespolitiken.

Vi för en löpande dialog med Nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet (Ku 2018:04) och gemensamma aktiviteter planeras. Sekretariatet har vid ett flertal tillfällen bjudits in att medverka vid våra möten med externa aktörer.

Kommittén har hittills haft fyra sammanträden.

1.4 Disposition

Denna rapport beskriver planering och genomförande av samlingen, *Vår demokrati — värd att värna varje dag*. Enligt önskemål från Kulturdepartementet fokuserar rapporten främst på myndigheternas förslag

om hur de vill stärka demokratiarbetet de kommande åren med anledning av att demokratin fyller hundra år.

De aktiviteter som kommittén och andra aktörer kommer att genomföra i samlingen beskrivs endast översiktligt. En detaljerad planering är möjlig först när vi får besked om vår verksamhetsbudget för åren 2019–20

2. Demokratin i Sverige är stark – men utmanas

Demokratin i Sverige står på en stark grund. De grundläggande fri- och rättigheterna har en stabil förankring hos befolkningen, valdeltagandet är högt liksom tilliten till demokratiska institutioner och mellan människor. *Strategi för en stark demokrati – främja, förankra och försvara* som antogs av regeringen 2018 lyfter fram ett antal utmaningar som är särskilt viktiga att bemöta.

Demokratiskt utanförskap: Det finns stora skillnader i delaktighet i befolkningen. Valdeltagandet och representativitet är generellt lägre bland grupper som har en kort utbildning. Många människor känner sig inte delaktiga, upplever att de har lågt inflytande och känner ett avstånd till de demokratiska institutionerna. Det gäller framförallt personer som befinner sig i en social utsatthet, har en funktionsnedsättning, lider av ohälsa eller bor i områden med socioekonomiska utmaningar.

Ett hotat demokratiskt samtal: Medier med kvalitativ journalistik har svårt att finansiera sin verksamhet i hela landet. Förtroendet för de etablerade medierna skiljer sig utifrån människors politiska åsikter. Det finns allt större skillnader mellan vilken typ av information som människor tar del av. En ökad andel personer söker aktivt upp nyheter, samtidigt som det finns en växande grupp som undviker nyheter. Desinformation, propaganda och näthat sprids snabbt via sociala media. Hot och hat som riktas mot viktiga funktioner i demokratin riskerar att tysta det offentliga samtalet.

Antidemokratiska aktörer skapar och underblåsar motsättningar i samhället och vill förmedla en svart-vit verklighetsbild som riskerar att skapa en grogrund för rasism, fientlighet och hatbrott.

Sveriges demokrati påverkas inte endast av de utmaningar som nämns ovan utan även av t.ex. klimatförändringar och den globala miljörelsen som ställer krav på omställning och anpassning. Vårt politiska system påverkas också av politiska förändringar i andra länder. Rapporten *Democracy in Retreat* som publicerades 2018 av Freedom House uppmärksammar att de medborgerliga fri- och rättigheterna under 2018

försvagades i betydligt fler länder än de förstärktes. Vidare framkommer att under de senaste tretton åren, från 2005 till 2018, har de medborgerliga fri- och rättigheterna försämrats på global nivå. Antidemokratiska krafter utmanar demokratiska institutioner. Flera länder som demokratiserades efter kalla kriget har drabbats av korruption och antidemokratiska rörelser och i många fall har rättsstaten försvagats. Även äldre demokratier skakas av populistiska ledare som förnekar grundläggande principer om maktindelning och som diskriminerar minoritetsgrupper.

Konklusionen i rapporten är att demokratin som styrelseskick är hotad på global nivå. Internationella granskningar av Sverige visar dock höga resultat och Sverige rankas t.ex. som den tredje starkaste demokratin i världen i det demokratiindex som *The Economist* har utvecklat.

Förhållandevis goda kunskaper och en känsla av växande hot

Aktuella undersökningar i Sverige visar att människor upplever att det finns ett växande hot mot demokratin. I en undersökning från Novus (2019) anser tre av fem (59 procent) att demokratin har försvagats de senaste 5–10 åren. Från samma undersökning framgår att två av fem (40 procent) känner sig ganska/mycket delaktiga i demokratin. I en SOM-undersökning från 2017 framgår att 34 procent av befolkningen är mycket oroade över en försvagad demokrati.

Kunskap om demokrati är en förutsättning för delaktighet. För att få en indikation om det grundläggande kunskapsläget om hur demokratin fungerar lät kommittén göra en undersökning under mars månad år 2019. Undersökningen, som genomfördes av Novus, visar att en stor majoritet av allmänheten har hyggliga baskunskaper om vårt demokratiska system. Samtidigt finns det en grupp, som motsvarar cirka 20 till 25 procent av befolkningen som uppvisar bristfälliga kunskaper. Därtill kommer den grupp som inte deltar i liknande undersökningar och som ofta inte röstar.

Undersökningen visar exempelvis att 80 procent av de svarande uppger att oberoende domstolar innebär att politiker inte får påverka hur domstolarna ska döma i ett enskilt fall och att demokrati betyder folkstyre. Av de svarande vet endast 62 procent att regeringen styr Sverige. Det höga valdeltagandet till trots, kan mellan 14 och 21 procent

inte uppge att ledamöter till kommun, landsting och riksdag utses via allmänna val och 26 procent känner inte till att riksdagen stiftar lagar (samtliga frågor med flervalsalternativ).

Utmärkande är att kvinnor anser sig ha lägre kunskap om det demokratiska systemet än män, och även i högre grad än män upplever att politiken är mycket/ganska svår att förstå.

På frågan om vad som är viktigast i arbetet med att stärka demokratin i Sverige svarar 44 procent att öka kunskapen om hur demokratin fungerar och därefter att partierna kommer närmare sina väljare (42 procent).

Kommittén tolkar undersökningsresultatet som att det behövs insatser för att öka befolkningens kunskaper, särskilt i grupper med lägre utbildningsnivå. Även bredare insatser som syftar till att fördjupa kunskaper och förståelsen för demokratin bör genomföras.

Kommittén kommer att fortsätta att mäta kunskaper om demokrati. Vidare ser vi ett behov av fördjupade studier om bl.a. kunskapen och engagemanget i demokratin i områden med socio-ekonomiska utmaningar med tanke på att opinionsundersökningar ofta inte når personer som lever i dessa områden. Slutligen finns det ett behov av att få fördjupad kunskap om stödet för rättsstaten i Sverige.

3. Så utformas samlingen

Det här avsnittet beskriver samlingen *Vår demokrati — värd att värna varje dag*, vad den ska åstadkomma, vilka den ska nå ut till, vilka aktörer och samarbeten vi ser framför oss samt vilken typ av insatser och verksamhet som planeras.

3.1 Vision, mål och resultat

Visionen är att samlingen *Vår Demokrati — värd att värna varje dag* ska skapa en landsomfattande demokrati-rörelse som sätter diskussionen om vårt styrelseskick, vår demokrati, högst. Demokrati genomsyrar hela den offentliga debatten, diskussionen hålls i en positiv och framåtblickande anda och alla individer och grupper upplever sig vara en del av det demokratiska samhället.

Målen för samlingen *Vår Demokrati — värd att värna varje dag* är att:

1. Fler har en god *kunskap och medvetenhet* om demokratin och vad vårt demokratiska system innebär.
2. Fler *engagerar* sig i demokratin t.ex. genom att delta i samtal om demokrati, påverka lokala beslutsprocesser, rösta i val, engagera sig i en politisk fråga, i ett parti, eller i en civilsamhällesorganisation på sin fritid.
3. Ökat *stöd* för demokratin och att fler tar tydlig *ställning* för demokrati som styrelseskick.

Ambitionen är att 85 procent av befolkningen känner till att demokratin fyller 100 år samt att andelen i befolkningen med låga kunskaper om det demokratiska systemet har minskat.

3.2 Förväntade effekter

Långsiktiga effekter

Samlingen *Vår Demokrati — värd att värna varje dag* ska på längre sikt bidra till att det finns fler arenor för samtal och diskussioner om demokrati och olika aspekter av demokrati. Vidare förväntas samlingen leda till ett öppet samtalsklimat och att fler människor kommer till tals och gör sin röst hörd.

En annan effekt av samlingen är att demokratiperspektivet i tjänstemannarollen har förtydligats och att tjänstemän som arbetar på statlig, kommunal eller regional nivå har genomgått en utbildning om tjänstemannarollen.

Vidare ska samlingen leda till att flera myndigheter har ett tydligt demokratiarbete och att en s.k. demokratiintegrering genomförs i myndigheters verksamhet och inom det statliga utredningsväsendet.

Därtill förväntas allmänheten ha ett större förtroende för demokratin och bättre motståndskraft mot påverkanskampanjer och falska nyheter.

Kortsiktiga effekter

På kort sikt förväntas samlingen resultera i att fler har god kunskap och medvetenhet om det demokratiska systemet och vad demokrati innebär. Detta blir ett resultat av en mängd informations- och kunskapsinsatser som kommer att genomföras av myndigheter, kommuner och regioner, civilsamhällesorganisationer och inom skolan. Kommitténs kommunikationskampanj ska bidra till ökad kunskap och medvetenhet om demokratin bland allmänheten.

Samlingen förväntas också leda till ett ökat engagemang för och delaktighet i demokratin. Det innebär att människor som inte tidigare varit engagerade nu känner ett engagemang och en delaktighet och vet hur de kan kanalisera det. Redan engagerade personer vill delta partipolitiskt eller på annat sätt. Det ökade engagemanget kommer att märkas genom att fler deltar i samtal om demokratin, påverkar lokala beslutsprocesser, röstar i val, engagerar sig i en politisk fråga eller i en civilsamhällesorganisation på sin fritid.

Ytterligare en effekt av samlingen är en ökad vilja bland politiskt aktiva att ta politiska förtroendeuppdrag på olika nivåer.

Inom skolväsendet uppmärksammas demokratin och skolan får tydligare instruktioner om vad demokrati innebär för skolans värdegrundsarbete.

3.3 Samlingens aktiviteter i korthet

Samlingen *Vår demokrati — värd att värna varje dag* innefattar en mängd aktiviteter som genomförs av myndigheter, kommuner, regioner och civilsamhälle ofta i samverkan, både digitalt och på olika platser över hela landet under perioden 2019–2021. Kommittén blir navet i detta arbete.

Ett stort antal myndigheter har föreslagit att de under de kommande åren ska förstärka och vidareutveckla sitt demokratiarbete och genomföra såväl utåtriktade insatser som interna och kunskapshöjande insatser inom ramen för samlingen. Merparten av dessa har äskat medel via samlingen, andra avser att vidta åtgärder inom ramen för befintlig finansiering.

Aktivitetserna har en stor bredd och handlar om allt ifrån studiecirkel om demokrati på häkten och fängelser och insatser för att stärka arbetet mot demokrati- och hatbrott till breda kommunikationsinsatser om det svenska valsystemet, vetenskapsfestival för gymnasieungdomar och insatser för att fler ska kunna påverka den fysiska samhällsplaneringen. Därtill kommer de många utställningar, samtal och seminarier som planeras på museer runt om i landet.

Genom det samarbete mellan regeringen och SKL som föreslås kommer kommuner och regioner att genomföra omfattande utbildningsinsatser som riktas mot förtroendevalda och kommun- och regionanställda om demokrati. Vidare kommer kommuner bl.a. att uppmuntra till att genomföra medborgardialoger för unga.

Medborgare kommer att märka samlingen genom utåtriktade aktiviteter t.ex. seminarier, konferenser och möten om demokrati på t.ex. bibliotek, museer, studieförbund och i kommunhuset men även genom webbaserat material (podd, filmer, quiz osv.) som sprids via sociala medier.

Demokratifrågan kommer att lyftas upp inom skolväsendet för att barn och elever ska både *lära* och *leva* demokrati på ett fördjupat sätt. Kommittén kommer att sammanföra olika aktörer som arbetar gentemot skolan och förenkla för lärare och pedagoger att använda befintliga resurser.

Civilsamhällets och andra aktörers insatser och aktiviteter i samlingen *Vår demokrati — värd att värna varje dag* kommer att definieras under 2019.

Kommitténs roll

Kommittén kommer att arbeta med nationella, regionala och kommunala aktörer för att lyfta demokratifrågan och synliggöra att demokratin fyller 100 år. En ”demokratiturné” kommer att genomföras tillsammans med SKL.

Kommittén avser att genomföra en kommunikationskampanj med syfte att öka kunskapen och medvetenheten om samt engagemanget för demokratin. Kampanjen blir en viktig del i att nå ut med samlingens budskap. Med ett mobilt democraticentrum når vi viktiga målgrupper. Myndigheter och andra aktörer som har utåtriktade aktiviteter kopplas till kampanjen. Under de kommande åren kommer kommittén att genomföra ett stort antal aktiviteter.

Ett annat arbetsområde för kommittén är att utveckla kriterier och metoder för hur demokrati ska integreras i det statliga utredningsväsendet liksom i myndigheters verksamhet.

I avsnitt 3.5 beskrivs vad några centrala aktörer avser att genomföra efter beslut om uppdrag.

3.4 Målgrupper

Samlingen *Vår Demokrati — värd att värna varje dag* ska nå ut till en stor del av befolkningen och planeras och genomföras i nära samarbete med relevanta aktörer. Aktörerna har en stor kännedom om och möjlighet att nå sina respektive målgrupper. Även om kommitténs arbete ska rikta sig till ”alla” är det viktigt att definiera centrala målgrupper och koppla dessa till önskvärda resultat. Nedan räknas ett antal målgrupper upp samt genom vilka aktörer och aktiviteter de kan nås.

Samlingens möjligheter att bli framgångsrik och att nå ut brett är avhängigt framtida beslut om uppdrag till myndigheter, bidrag till civilsamhället samt kommitténs verksamhetsbudget.

Målgrupp (Vilka?) (Avser alla könstillhörigheter)	Koppling till mål (Varför?):	Exempel på insatser/aktiviteter i samlingen som ska nå målgruppen (Hur?)	Aktörer som arbetar gentemot målgruppen (Vem?)
Skolelever (F-åk 9 och gymnasieskolan)	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande Ökat stöd för demokratin	Demokrativecka i skolan, läromedel om demokrati och ökad tillgänglighet till information om demokrati på ny webbplats. Indirekt genom kompetenshöjning till lärare, skolledare och skolchefer samt Skolverkets och Skolinspektionens arbete.	Skolverket, Skolinspektionen SKL/kommuner, FLH, BO, MUCF, Riksdagen, KB, Polismyndigheten, SiS, högskolor/universitet m.fl.
Gruppen unga i allmänhet och unga i områden med socioekonomiska utmaningar/ glesbygd i synnerhet	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande Ökat stöd för demokratin	Genom sociala medier, idrotts- och kulturaktiviteter samt andra aktiviteter som definieras tillsammans med unga under 2019- 2020.	Statens kulturråd, MUCF, Riksidrottsförbundet, Statens medieråd, SKL, Fryshuset, högskolor/universitet, Isof m.fl.
Personer med funktionshinder	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande	Genom aktiviteter för ökat deltagande och representativitet samt genom mer tillgängliga medier om politik och demokrati.	MTM, MFD, m.fl.
Lärare och annan skolpersonal, skolledare, skolchefer	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande	Genom kompetenshöjande utbildningsinsatser på regional och kommunal nivå. Regionala mötesplatser om demokrati för pedagoger.	Skolverket, SKL, FLH, lärarfackförbunden m.fl.
Kommunal- och region- /landstingsanställda anställda	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande	Genom SKL:s kompetenshöjande insatser (webbutbildning och seminarier) om demokrati.	SKL, JäMy, Föreningen Norden m.fl.
Statsanställda	Ökad kunskap/medvetenhet	Webbutbildning med tillhörande resurser om den statliga värdegrunden. Genom interna kompetenshöjande insatser som flera myndigheter planerar.	Statskontoret och flera myndigheter som ingår i myndighetsnätverket.

Äldre	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande Ökat stöd för demokratin	Seminarier och liknande kunskapshöjande aktiviteter samt genom sociala medier.	Civilsamhällesorganisationer (både som aktiva medlemmar och målgrupper) som specifikt riktar sig mot äldre. Genom insatser som genomförs av MIK-utredningen KU: 2018:04.
Förtroendevalda på lokal, regional och nationell nivå	Ökad kunskap/medvetenhet	Genom SKL:s planerade satsning på kompetensutveckling för förtroendevalda. Nationell nivå genom samarbete med riksdagspartierna och genom befintligt samarbete med Riksdagens och KB:s demokratisatser.	SKL, KB, JäMy samt genom samarbete med riksdagspartierna.
Nationella minoriteter och andra etniska grupper	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande	Aktiviteter definieras under 2019.	Organisationer som representerar de nationella minoriteterna samt ett antal ytterligare etniska organisationer. Möte planeras under 2019.
Religiösa grupper	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande	Aktiviteter definieras under 2019.	Trossamfund samt Myndigheten för stöd till trossamfund
Klienter (ffa. unga) på häkten, anstalter och institutioner samt ”riskgrupper” för kriminalitet	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande Ökat stöd för demokratin	SIS skolverksamhet, studiecirkel på häkten/anstalter, stödaktiviteter för avhoppare.	Kriminalvården, SiS, Polisen, FLH, Fryshuset m.fl.
Arbetsgivare och arbetstagare	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande Ökat stöd för demokratin	Aktiviteter definieras under 2019.	Arbetsmarknadens parter och deras medlemmar.
Elever på folkhögskolor, SFI m.m.	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande Ökat stöd för demokratin	Aktiviteter definieras under 2019-	Folkbildningsrådet, Studieförbunden, kommuner genom SKL m.fl.
Allmänheten	Ökad kunskap/medvetenhet Ökat deltagande Ökat stöd för demokratin	Samlingen som helhet.	Riksarkivet, Statens medieråd, Isof, Valmyndigheten m.fl.

3.5 Aktörer och insatser

3.5.1 Myndigheternas roll i *Vår demokrati — värd att värna varje dag*

Statliga myndigheter har en roll i det demokratiska systemet genom att de är tillsatta av regeringen och finns till för medborgarna. Myndigheterna måste

garantera rättssäker myndighetsutövning och är beroende av medborgarnas tillit.

Förslag som inkommit från myndigheter

Sedan kommittén tillsattes har vi fört dialog med ett stort antal myndigheter vars mandat och verksamhet på olika sätt berör demokratifrågorna. Myndigheterna i nätverket har fått möjlighet att lämna förslag till kommittén om hur sitt arbete, vad gäller demokratin i allmänhet och demokratins utmaningar i synnerhet, kan förstärkas och utvecklas under de kommande åren. Nedan följer en kortfattad presentation av de förslag som inkommit till kommittén. De fullständiga förslagen bifogas. Verksamhetsperioden och budgetuppskattningar som redovisas gäller för perioden 2020–2021 om inget annat anges.

Kommittén välkomnar de förslag som inkommit från myndigheter och ser dessa som bärande delar i samlingsen. Vi uppmuntrar Regeringskansliet att kontakta berörd myndighet under beredningen av förslagen för att klargöra eventuella frågetecken.

Barnombudsmannen (BO)

Kommittén har diskuterat två förslag med myndigheten, dels att myndigheten ska få i uppdrag att ta fram ett målgruppsanpassat, digitalt processtöd för tjänstemän kring arbetet med prövning av barnets bästa. Budget: 700,000 kr.

Det andra förslaget gäller att inrätta lokala barnombudsmän i särskilt utsatta kommuner och områden, som en uppföljning av BO:s rapport *Utansförskap, våld och kärlek till orten* från 2018. BO anser att förslaget är organisatoriskt komplicerat och kräver en omfattande utredning. Däremot önskar myndigheten en dialog med Regeringskansliet om möjligheten att driva ett nationellt nätverk med barnrättsstrateger eller barnrättsfunktioner i kommuner, regioner och på myndigheter. Syftet med nätverket skulle vara att stödja och driva på inrättandet av denna typ av funktion i hela landet. Ett särskilt fokus kan vara barn som lever i utsatta kommuner och områden.

Barnombudsmannen önskar vidare att kommittén under åren 2019–2021 skapar regionala mötesplatser där forskollärare, lärare och annan pedagogisk personal ska kunna ta del av dels myndigheternas samlade utbud av digitala tjänster om demokrati och mänskliga rättigheter, dels ta del av föreläsningar,

workshops och utställningar. Syftet är att främja och stärka arbetet med demokratifrågor i förskolan och skolan, samt att skapa ökat engagemang och kunskap om demokratifrågor i pedagogiska verksamheter i hela landet.

Vidare föreslås att en nationell digital plattform skapas för myndigheter som har i uppdrag att sprida information till barn och unga om demokratifrågor. En gemensam webbplats skulle öka och förenkla tillgängligheten för barn, och även göra det enklare för myndigheter att nå fler barn och unga.

Boverket

Det är ofta svårt att få kommuninvånare att engagera sig i den fysiska samhällsplaneringen, och det gäller inte minst de medborgare som av olika skäl, generellt känner att de inte är delaktiga i samhällsutvecklingen. Boverket vill bidra till att förändra detta genom ett förslag som syftar till att öka delaktighet i fysisk samhällsplanering, byggande och bostadsförsörjning. Myndigheten vill på olika sätt stödja kommunernas dialog med sina invånare bl.a. genom seminarier för politiker och tjänstemän i kommuner och regioner om hur delaktighet i fysisk samhällsplanering kan öka och genom att utveckla olika metoder och resurser. Vidare vill Boverket utreda möjligheterna att genom statliga åtgärder underlätta för och främja byggemaskaper samt ta fram folkbildningsinsatser om möjligheter att påverka i planering och byggande.

Tidsperiod: 2019-2021. Budget: 4,000,000 kr.

Folkhälsomyndigheten

Folkhälsomyndigheten vill kartlägga befintlig litteratur över sambandet mellan folkhälsa och förutsättningar för människor att delta och engagera sig i det demokratiska samtalet. Planen är att producera en skrift om framväxten av de folkhälsorelaterade välfärdsreformerna och dess betydelse för demokratiskt deltagande. Skriften ska spridas till anställda på statliga myndigheter, regioner, kommuner och landsting, samt till olika intresseorganisationer. Arbetet förväntas även specificera vilka folkhälsoinriktade insatser som kan bidra till att stärka och utveckla demokratin samt möta de utmaningar som demokratin står inför.

Budget: ca 910,000 kr.

Forum för levande historia (FLH)

Forum för levande historia har pågående demokratiuppdrag från regeringen. FLH:s förslag till kommittén handlar främst om att vidareutveckla och utöka

det demokratiarbete som pågår för att nå ut bredare. Här följer en beskrivning av förslagen:

Utställningen om det demokratiska samtalet: Turnélägga till sex ytterligare orter med en intervall på ca 3 månader under 2020–2021. Utställningen vänder sig till både skolelever och allmänheten och kompletteras med en workshop.

Utställningen Witnesses som består av 97 porträtt av människor i Sverige som överlevt förintelsen: Utöka och turnélägga utställningen som är producerad av fotograf Mikael Jansson. FHL har bidragit med historiska faktatexter och utbildning av pedagoger. Det finns en tydlig efterfrågan från kommuner, museer och församlingar på flera håll i Sverige om att få visa utställningen.

Ett nytt uppsökande medskapande projekt med berättelser utifrån den lokala kontexten. Projektet bygger vidare på det material som myndigheten tagit fram under 2018–2019 och som skapar möjlighet till samtal, workshops och kreativt skapande på platser med lägre demokratiskt deltagande än genomsnittet.

FLH i samverkan med SiS: FLH:s material är anpassat efter den svenska skolan med fokus främst på högstadiet och gymnasiet. FLH vill tillsammans med Statens institutionstyrelse (SiS) anpassa material till att fungera bättre med SiS specifika förutsättningar som t.ex. mindre undervisningsgrupper och stängda webbmiljöer.

FLH i samverkan med #ViMåstePrata: Paraplyorganisationen Studieförbunden som driver nätverket #ViMåstePrata har efterfrågat en mindre version av utställningen om yttrandefrihet vilket i dagsläget inte ryms inom FLH:s budget. Utställningen och materialet kan omarbetas för att även fungera för barn i åk 4–6, inom folkbildningen och svenskundervisningen.

Demokratilyft för skolans personal: FLH vill genomföra 3–4 större konferenser för skolans personal i samverkan med andra myndigheter som arbetar med att stötta lärare och annan skolpersonal i arbetet med att främja demokratiska värderingar och förmågor. FLH önskar även fortsätta implementera skolprojekt om demokratisk beredskap mot rasism, antisemitism och odemokratiska attityder (Dembra) som har tagits fram inom ramen för Nordiska ministerrådets arbete.

Tillitsskapande verksamhetsutveckling för myndigheter och kommuner: FLH planerar att under 2019 utveckla webbfortbildningar för offentligtanställda med fokus på bemötande utifrån ett antirasistiskt och hbtq-perspektiv som en introduktion till ämnet.

Budget: 13,500,000 kr.

Göteborgs universitet

Valforskningsprogrammet och SOM-institutet vid Göteborgs universitet har lämnat in ett förslag med tre delar. Första delen handlar om att göra en inventering och fördjupad analys av redan existerande forskningsdata om svenska folkets attityder till demokrati. Målsättningen är en utvidgad jubileumsversion av den återkommande rapporten *Svenska demokratitrender*. Andra delen utgörs av en samlad demokratimätning med ett förstärkt ungdomsurval och särskilda insatser för att nå ungdomsgrupper som är särskilt svåra att nå. Mätningen ska även fånga svenska folkets attityder till grundläggande principer som ligger till grund för den demokratiska rättsstaten. Den sista och tredje delen handlar om att via öppna frågor om demokrati till deltagare i den svenska Medborgarpanelen göra en fördjupad studie om svenska folkets demokratiuppfattningar.

Budget: 4,015,760 kr.

Institutet för språk och folkminnen

Myndigheten vill genomföra ett projekt som ska öka medvetenheten hos den breda allmänheten och bland myndighetspersonal om språkets roll i demokratin och om hur språket används för att påverka och påverkas. Vidare vill myndigheten dokumentera och synliggöra vardagliga erfarenheter, minnen och berättelser från olika delar av föreningslivet i Sverige genom 1900-talet och fram till idag för att belysa vad föreningarna betytt för Sverige.

Budget: 4,700,000 kr.

Jämställdhetsmyndigheten

Jämställdhetsmyndigheten har lämnat in två förslag till kommittén. För det första vill myndigheten sammanställa och sprida erfarenheter och information om unga kvinnors villkor och möjligheter att verka politiskt och föreslå insatser för att förbättra unga kvinnors möjligheter att ta politiska uppdrag och stanna kvar i politiken. Målgrupper är politiska partier och

deras ungdomsförbund samt myndigheter och andra aktörer som kan bidra till att förbättra villkoren för kvinnors politiska engagemang.

Det andra förslaget är en respons på att personer, inte minst kvinnor, i områden med socioekonomiska utmaningar har lägre deltagande i demokratin t.ex. vad gäller valdeltagande, representativitet och men även vad gäller inflytande i lokala beslutsprocesser. Jämställdhetsmyndigheten vill samla och analysera den kunskap som finns vad gäller kvinnors och mäns inflytande i lokala beslutsprocesser från olika områden i Sverige men även internationellt. Satsningen redovisas i en rapport, genom kortare filmer och på seminarier. Insatsen ska bidra till att öka kunskapen i samhället om förutsättningarna för kvinnor och män i utsatta områden att delta i lokala beslutsprocesser och vilka åtgärder som behövs för att stimulera deras deltagande.

Budget: 7,500,000 kr.

Kriminalvården

Kriminalvården vill arrangera studiecirkelar med demokratistärkande tema på anstalter och häkten. Studiecirkelarna ska primärt rikta sig till unga men även äldre kan erbjudas att delta. En stor del av de intagna kommer från en utanförskapsproblematik och uppvisar antingen låg eller ingen tilltro till samhällets institutioner. Studiecirkelarna syftar till att stärka klienternas medborgarkompetens och förståelse för det demokratiska systemet. Förberedelser för verksamheten ska göras under 2020 för att sedan genomföras under 2021 i samarbete med studieförbund eller civilsamhällesorganisation.

Budget: 2,140,000 kr.

Myndigheten för delaktighet

Myndigheten vill genomföra aktiviteter för att öka möjligheter för personer med funktionsnedsättning att kunna delta i det demokratiska systemet som förtroendevalda i politiska församlingar. De vill genomföra aktiviteter för att öka möjligheten för personer med kognitiv nedsättning att bli demokratiskt aktiva. Olika typer av material såsom checklistor och vägledningar ska tas fram för att öka förutsättningarna för personer med funktionsnedsättning att vara aktiva som förtroendevalda politiker. Vidare vill myndigheten arrangera en konferens för förtroendevalda personer med funktionsnedsättning kring tillgänglighet, demokrati och ledarskap. En kommunikationsplan ska tas fram för att sprida det framtagna materialet. Målgruppen för satsningen är

beslutsfattare och tjänstemän inom kommuner och regioner, politiska partier, pedagoger, chefer och andra som möter personer med kognitiv funktionsnedsättning. Projektid: januari 2020 till mars 2021.

Budget: 900,000 kr.

Myndigheten för stöd till trossamfund

Myndigheten för stöd till trossamfund vill med sina förslag fördjupa dialogen med trossamfunden i syfte att stimulera deras arbete med demokrati och demokratisk medvetenhet. Det första förslaget är ett ledarskapsprogram för kvinnor i trossamfund. Det andra förslaget handlar om att uppmärksamma att religionsfriheten fyller 70 år. Det tredje förslaget *Demokratin är nyckeln till Sverige* riktar sig till människor som invandrat till Sverige. Förslaget avser information om rättigheter och om hur demokratin och inte minst organisationsfriheten fungerar i Sverige.

Budget: 2,700,000 kr.

Myndigheten för tillgängliga medier

Myndigheten understryker vikten av att insatserna i den nationella samlingen bör utgå från universell design och inkludering för att säkerställa rätten till information och delaktighet för alla.

Myndigheten föreslår tre insatser: För det första föreslår myndigheten att den lättlästa sajten om politik *Alla väljare* permanentas, och inte, såsom i dag, endast finansieras under valår. Myndigheten framhåller att det är en viktig del i mellanvalsdemokratin att personer i behov av lättläst information har tillgång till politisk information. För det andra föreslås att myndigheten tillsammans med Statens medieråd tar fram och sprider en lättläst version av Medierådets digitala utbildningsmaterial *MIK för mig*. Slutligen föreslås att myndigheten tillsammans med Statens kulturråd ges i uppdrag att fördela ett produktionsbidrag till kommersiella förlag för bokutgivning för myndighetens målgrupper om demokratin.

Budget: 3,220,000 kr.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor

Myndigheten har lämnat in flera förslag som även beskrivs och upptas i myndighetens budgetunderlag för perioden 2020–2022. Förslagen har två inriktningar: den öppna fritidsverksamhetens roll i en stark demokrati och ungas valdeltagande, intresse för och tilltro till det demokratiska systemet.

Den öppna fritidsverksamhetens roll i en stark demokrati och ungas valdeltagande

Den öppna fritidsverksamheten är en arena där fritidsledaren kan stärka ungas informella kunskap och överbrygga skillnader i delaktighet mellan olika ungdomsgrupper. De unga som besöker den öppna fritidsverksamheten kommer ofta från mer socioekonomiskt utsatta förhållanden än de unga som deltar i andra fritidsaktiviteter. Samtidigt saknar över sextio procent av fritidsledarekåren formell utbildning. Myndigheten vill genomföra en kompetensutvecklingsinsats för fritidsledare som ska främja utvecklingen av kunskap om demokrati och delaktighet bland unga i öppen fritidsverksamhet. Insatsen föreslås omfatta 55 miljoner kronor under 2020–2023. Syftet är att stärka fritidsledares kunskap om demokrati och delaktighet så att de i sin yrkesroll kan stimulera unga till aktivt deltagande i demokratin. (insats 1)

Vidare vill myndigheten fördela ett statsbidrag om 50 miljoner kronor årligen riktat till kommuner och idéburna aktörer för att stärka arbetet med den öppna fritidsverksamheten i områden med socioekonomiska utmaningar. Bidraget ska användas för att främja och stödja utvecklande av meningsfulla verksamheter för unga. Syftet är att bidra till att uppmuntra och inspirera unga i åldern 13–20 år till demokratiskt deltagande. (insats 2)

Ungas valdeltagande, intresse för och tilltro till det demokratiska systemet

Det finns skillnader i hur skolor och kommuner arbetar med demokrati, deltagande och skolval. Myndigheten vill få ett utökat mandat att arbeta med ungas valdeltagande inom den formella utbildningen. Därför föreslås att regeringen ger myndigheten i grundläggande uppgift att arbeta med ungas valdeltagande, intresse för och tilltro till det demokratiska systemet samt att arbeta med skolval och tillhörande stödjande aktiviteter. (insats 3) Detta skulle möjliggöra för myndigheten att med framförhållning stödja skolor i områden där tilliten för samhället är som lägst.

Vidare vill myndigheten få i uppdrag att utveckla ett demokratiarbete för skolledare (insats 4). Genom uppdraget ska riktlinjer tas fram för hur skolan kan arbeta med demokrati, politik och ungas inflytande i skolan. Uppdraget kan bygga vidare på tidigare uppdrag kring politiska samtal i skolan och bidra till ett samlat demokratiarbete i skolan.

Budget 2020–2021: Insats 1: 55,000,000 kr per år, insats 2: 50,000,000 kr per år, insats 3, 2,200,000 kr per år och insats 4: 1,500,000 kr per år.

Polismyndigheten

Myndighetens förslag fokuserar på demokrati- och hatbrott och de föreslagna aktiviteterna är en del i myndighetens ambitionshöjning gällande den här typen av brott men även en del i polisens brottsförebyggande arbete.

Polismyndighetens förslag innehåller aktiviteter som syftar till att utveckla polisens interna arbete kring demokrati- och hatbrott genom faddernätverk där polisregioner som har demokrati- och hatbrottsgrupper stöttar övriga regioner samt insatser för att öka samverkan mellan lokala poliser och områdespoliser om demokrati- och hatbrott. Förslaget handlar också om utåtriktade insatser som syftar till att öka allmänhetens förtroende för polisen och att polisen kommunicerar med olika grupper om sitt arbete med demokrati- och hatbrott. Som en del av de utåtriktade insatserna vill myndigheten utveckla ett digitalt läromedel om demokrati- och hatbrott för högstadiet och gymnasieskolan med tillhörande lärarhandledning och ett pedagogiskt material till nyanlända och SFI. Slutligen föreslås att utställning *Vi och dom* ska turnera genom landet.

Budget 1,545,000 kr.

Riksantikvarieämbetet

Riksantikvarieämbetets förslag syftar till att uppmuntra och möjliggöra för aktörer inom det civila samhället att utveckla sitt arbete för stärkt demokratisk förankring och motståndskraft.

Myndigheten understryker att de ideella kulturarsaktörerna som verkar över hela landet spelar en viktig roll i samhället och kan bidra med en upplevelse av tillhörighet, kulturmiljöer, förståelse för samtiden, sammanhang, men även skapa lokala mötesplatser. Myndigheten föreslår att anslagsramen för 7:2 ap. 2 inom UO 17 Kultur medier, trossamfund och fritid höjs med 4 mkr, per år för 2020 och 2021 och på så sätt möjliggör för fler ideella kulturarsaktörer runt om i landet att utveckla sitt arbete med att lyfta fram och tillgängliggöra historiska och samtida berättelser och på så sätt skapa arenor som tillåter olika synsätt att mötas och utmana. (se vidare förslaget nedan).

Budget: 8,000,000 kr.

Riksarkivet i samarbete med KB och Riksantikvarieämbetet

Riksarkivet vill genomföra projektet *Kvinnors opinionsyttring för politisk rösträtt*

och valbarhet och digitalisera och sedan transkribera de namnunderskrifter som samlades in under åren 1913 och 1914 av Landsföreningen för kvinnans politiska rösträtt (LKPR) till stöd för kvinnlig rösträtt och valbarhet. LKPR lyckades samla in 350 000 namnunderskrifter vilket då motsvarade närmare 18 procent av den vuxna kvinnliga befolkningen Namnlistorna är numrerade och förda efter län och ort och innehåller uppgifter om titel, yrke, adress samt för viss finansiell donation. Innehållet utgör ett gediget källmaterial om en viktig del i svensk demokratihistoria. Genom att digitalisera, transkribera och sammanställa materialet i en databas kan materialet bli tillgänglig för andra användare och sökbart för allmänheten. Projektet kan med fördel samordnas med Riksantikvarieämbetets förslag om samverkan med hembygdsföreningar och lokala muséer (se förslaget ovan). KB skulle bidra till samarbetet bl.a. genom Demokrati100.se med informations spridning om databasen.

Budget: 4,805,000 kr.

Statens institutionsstyrelse (SIS)

SiS avser att stärka arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter inom myndigheten genom två satsningar. Den första satsningen fokuserar på SIS:s skolverksamhet och handlar om att förtydliga skolans demokratiuppdrag och genomföra kompetenshöjande insatser för lärare i samarbete med Forum för levande historia. Målet är att främja elevernas utveckling av de kunskaper och förmågor som behövs för att kunna delta aktivt i demokratin och därmed stärka stödet för demokratins grundläggande principer. Den andra satsningen riktar sig till SIS personal och syftar till att öka personalens kunskaper om innebörden av mänskliga och demokratiska rättigheter, hur de regleras och vad det innebär för den dagliga verksamheten på SiS. En kartläggning av behov och pågående insatser genomförs och ska ligga till grund för den handlingsplan som ska tas fram och för de kompetenshöjande insatserna.

Budget: 3,340,000 kr.

Statens kulturråd, MUCF och Riksidrottsförbundet

I det gemensamma förslaget till kommittén från MUCF och RF lyfts gemensamma utmaningar i att nå alla unga i den offentligt finansierade kulturen, idrottsrörelsen och övriga föreningslivet. Många barn inom idrotten, kulturskolan och den organiserade fritiden hoppar dock av sina aktiviteter innan de nått tonåren. Därför är målgruppen för förslaget unga i

åldrarna 13–18 år som inte tar del av offentligt finansierad kultur eller organiserade idrotts- och föreningsaktiviteter.

Samverkansprojektet ska identifiera och belysa utmaningar och möjligheter, lokalt och regionalt för ungas deltagande. Aktiviteterna kommer att planeras tillsammans med ungdomar. Arbetet kommer att utgå från respektive organisations uppdrag och specialkompetens. Organisationernas strategiska utvecklingsarbete mot ett breddat deltagande och social hållbarhet stärks. Ansökande part är Kulturrådet. Budget: 4,000,000 kr.

Statens medieråd

Statens medieråd vill skapa en digital kunskapsbank, Wikiteket, med 100 lektioner i digital kompetens och mediekunnighet för alla åldrar. Materialet samlas in från lärare, bibliotekarier och andra experter. De 100 digitala lektionerna ska representera demokratin 100 år. De 100 digitala lektionerna ska inspirera och stödja förmedlare som möter medborgare i olika sammanhang. Lektionerna ska även kunna användas direkt av medborgarna för eget lärande. Den långsiktiga förvaltningen av plattformen och/eller dess pedagogiska innehåll kan tas om hand inom ramen för myndighetens ordinarie verksamhet.

Budet: 1,090,000 kr.

Statskontoret

Statskontoret vill göra en omfattande kunskapsinsats som syftar till att stärka ämbetsmannarollen och förståelsen för förvaltningens roll i demokratin. Insatsen innefattar bl.a. att utveckla en digital utbildning med interaktiva dilemman som riktar sig till alla ämbetsmän i staten. Myndigheten föreslår att ett kunskapsunderlag och en antologi tas fram som samlar texter från forskare och politiker med särskilda kunskaper och erfarenheter i ämnet. Vidare ska en kampanjsajt skapas där alla resurser tillgängliggörs. Målet är att öka kunskapen om och förståelsen för den rättsliga grunden som är gemensamt för alla anställda i statsförvaltningen.

Budget: 1,200,000 kr.

Stockholms universitet

För att ge gymnasieungdomar konkret erfarenhet av demokrati och politik vill Stockholms universitet arrangera en vetenskapsfestival, *Fest-i-val*, om demokrati 2020 och 2021. *Fest-i-val* handlar om att ge gymnasieungdomar kunskap om demokratiska värderingar, demokratins nyckelaktörer och

institutioner samt locka elever att öka sin förståelse för demokratins politiska processer och sina egna möjligheter att engagera sig och påverka. Forskningen visar att god demokratikunskap och ett politiskt intresse är förutsättningar för social och politisk tillit och för förmågan att kunna utöva inflytande.

Fest-i-val kommer att äga rum i Stockholm och eventuellt även på andra universitetsorter i Sverige. Antalet inbjudna gymnasieskolor och elever kan variera från ca 300 till 600 per ort, beroende på finansieringsgrad. Målgruppen är gymnasieelever och gymnasielärare. En målsättning är att minst hälften av eleverna ska komma från icke studievana hem. Läromedel i form av texter, filmer och datorspel produceras om bl.a. demokratins utmaningar. Budget: skalbar från 1,350,000 kr till 2,820,000 kr.

Svenska institutet

Svenska institutet ska bl.a. öka samverkan i Sveriges närområden samt främja en demokratisk, rättvis och hållbar global utveckling. Demokratifrämjandet ingår i myndighetens alla verksamhetsgrenar. Myndigheten har lämnat in ett förslag som handlar om att ta fram och vidareutveckla material, resurser och utställningar om olika aspekter av demokrati. Målgrupperna är framförallt skolungdomar, civilsamhälle och opinionsbildare. Exempel som nämns i förslaget är verktyget *fake-fact*, utställning om demokratilabb, brädspelen *Valköping* och *Cube project* som syftar till att fördjupa skolungdomars förståelse för de mänskliga rättigheterna. Dialog om omfattning och finansiering kommer myndigheten föra med Utrikesdepartementet. Ingen budet anges.

Valmyndigheten

Valmyndigheten önskar bygga upp en kunskapsbank som ska kunna användas långsiktigt med information om valsystemet och dess roll i demokratin. Genom projektet kommer det bl.a. att produceras ett utbildnings- och informationsmaterial som kan användas i undervisningen på alla nivåer – grundskolan, gymnasiet, SFI, m.m. Materialet omfattar filmer med tillhörande studiematerial om hur valsystemet fungerar och hur val genomförs.

Budget: 10,000,000 kr.

Kommitténs förslag på ytterligare myndighetsuppdrag

Ovan presenterades de förslag från myndigheter som inkommit till kommittén. Därtill ser kommittén ett behov av följande möjliga myndighetsuppdrag:

Länsstyrelserna - Länsstyrelserna har genom sin roll som regeringens företrädare i länen en viktig roll i demokratin, inte minst vad gäller val. Flera länsstyrelser har redan idag ett omfattande arbete vad gäller demokrati. Kommittén har informerat samtliga länsstyrelser om sitt uppdrag och håller på att skapa ett nätverk för att diskutera länsstyrelsernas medverkan i samlingen *Vår demokrati — värd att värna varje dag*. I nätverket avser kommittén bl.a. diskutera möjligheter att etablera regionala mötesplatser för demokratifrågor gentemot olika professioner. Parallellt med att kommittén utvecklar ett samarbete med länsstyrelserna föreslår kommittén att Regeringskansliet överväger möjligheterna att samtliga länsstyrelser får i uppdrag att under period 2020–2021 stärka sitt demokratiarbete och verka i samlingen.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB – Kommittén föreslår att MSB får ett långsiktigt uppdrag vad gäller beredskap och bemötande av informationspåverkan mellan och inför val. Därtill förordar kommittén att MSB under 2020 och 2021 genomför ett kommunikativt arbete som riktas till allmänheten (alla hushåll) om demokrati, vårt demokratiska system, medborgerliga rättigheter och friheter samt om informationspåverkanskampanjer.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, MUCF — För att möjliggöra för civilsamhället att delta fullt ut i samlingen *Vår demokrati — värd att värna varje dag* föreslår kommittén att MUCF under perioden 2020–2021 får i uppdrag att fördela statsbidrag till civilsamhället för att genomföra demokratiframjande aktiviteter som bidrar till kunskap, engagemang och deltagande i demokratin. Kommittén anser att finns skäl att bredda inriktningen på det statsbidrag som MUCF idag fördelar till det civila samhället för projekt kopplade till våldsbejakande extremism och möjliggöra att bredare demokratiframjande insatser kan främjas (15 miljoner kronor årligen, förordning 2011:1508). Därigenom skulle det stora antal civilsamhällsorganisationer som kommittén har inlett en dialog med få möjlighet att ansöka om stöd för sin medverkan i samlingen.

Därtill föreslår kommittén att MUCF får i uppdrag, eventuellt tillsammans med SCB eller annan relevant myndighet, att ta fram en analys om kunskapsläget nationellt vad gäller demokrati och mänskliga rättigheter som en uppföljning till Ungdomsstyrelsens rapport (2008:4), Demokrati och mänskliga rättigheter: svenska folkets kunskaper och värderingar.

Skolverket – Kommittén föreslår att Skolverket får i uppdrag att stärka och utveckla sitt arbete om demokrati i skolan för att tydliggöra hur demokratiuppdraget i skolans värdegrund ska tolkas. En målsättning bör vara att uppdraget kan redovisas i slutet av 2020. Vidare föreslås att Skolverket utfärdar allmänna råd om demokrati som senast är i bruk 2021.

Skolinspektionen – Kommittén föreslår att Skolinspektionen får i uppdrag separat eller som en del i regleringsbrev för 2020 och 2021, att göra en uppföljning av rapport 2012:9, *Skolornas arbete med demokrati och värdegrund*, för att granska hur situationen ser ut ca 10 år efter den senaste kvalitetsgranskningen om demokrati och värdegrund. Se vidare 3.5.3.

Vidare kan det finnas skäl för regeringen att i regleringsbrev för 2020 och 2021 ge ett flertal myndigheter som inte nämns här i uppdrag att särskilt uppmärksamma att demokratin fyller 100 år.

Myndighetsnätverk för demokrati

Ett nätverk med ca 35 myndigheter har etablerats i den nationella samlingen *Vår demokrati – värd att värna varje dag*. Kommittén kommer under 2019 att arbeta för att myndighetsnätverket utvidgas med fler myndigheter som t.ex. Domstolsverket, Försäkringskassan, Kommerskollegium, Migrationsverket, Segerstedtinstitutet, Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete, Socialstyrelsen, Statistiska Centralbyrån, Universitets och högskolerådet, Vetenskapsrådet och Åklagarmyndigheten. Bilagt finns en förteckning över hittillsvarande myndigheter i nätverket.

Förslag från organisationer med regleringsbrev

Ett antal civilsamhällesorganisationer styrs delvis genom regleringsbrev. Vi har varit i kontakt med ett antal av dem. Här följer deras förslag.

Folkbildningsrådet och Studieförbunden i samverkan

Initiativet #ViMåstePrata drivs gemensamt, genom ett projektkansli, av Folkbildningsrådet och Studieförbunden. #ViMåstePrata, som startades genom initiativ av Hédi Fried m.fl., verkar sedan hösten 2017 för demokratistärkande arbete och mobilisering av stöd till demokratin via folkbildningen, genom bl.a. digitala, nya samtalsforumet *Sverigepratar.se*, demokratitalarbanken, produktion av böcker, fotoprojekt och stöd till lokala arrangemang. #ViMåstePratar är finansierade till oktober 2019, därefter saknas finansiering. Studieförbunden i Samverkan ansöker om finansiering för att kunna fortsätta verksamheten. Folkbildningsrådet stödjer ansökan. Budget: 5,000,000 kr per år under minst fem år från november 2019.

Riksidrottsförbundet

Riksidrottsförbundet ser stora möjligheter för idrottsrörelsen att bidra till att stärka och utveckla demokratin i Sverige. Förslaget är att lyfta demokrati inom idrottsrörelsen och att undersöka och utveckla moderna former för att driva demokratiska processer i föreningar som passar framtidens (förenings)människor. Riksidrottsförbundet och SISU Idrottsutbildarna föreslår bl.a. olika former av kampanj- och kommunikationsinsatser för att lyfta föreningen som organisationsform för idrott, i syfte att öka kännedom om föreningens demokratiska grunder. Vidare vill de t.ex. ta fram material och metoder till stöd för föreningar och arrangera nationella utbildningsinsatser och forum för förtroendevalda i specialidrottsförbund och föreningar för att stärka deras kompetens att leda framtidens förening. Budget: 5,800,000 kr.

Föreningen Norden

Föreningen Nordens förslag handlar om demokratiutveckling på lokal och regional nivå genom lärande, samarbete och utbyte och omfattar fyra olika projektförslag. Det första projektförslaget är ett utvecklingsprogram för kommuner i Skåne och Blekinge som bl.a. ska resultera i att främja det demokratiska samtalet. Det andra förslaget är historiska stadspromenader i demokratins spår över 1000 år i Stockholm och på ett flertal platser runt om i landet. Det tredje förslaget handlar om att lyfta demokrati- och minoritetsfrågor i norr i samband med Nordkalottskonferensen som ska hållas 2020. Det fjärde förslaget är att etablera ett årligt demokratiforum som startar hösten 2019 för att sporra till dialog och mobilisera det civila samhället att försvara demokratin och rättsstatens principer. Budget: 2,802,000 kr.

3.5.2 Kommuner och regioner

Sveriges 290 kommuner har en central roll i den lokala demokratin, i det demokratiska systemet som helhet och för att bemöta de utmaningar som demokratin ställs inför. Kommunerna har även en viktig roll i att skapa möjligheter för, och tillvarata medborgarnas inflytande och delaktighet. Genom att öka medvetenheten om demokratin kan kommunerna tillsammans med medborgarna stärka demokratin och åstadkomma en skillnad i utvecklingen av demokratin. Kommunernas ansvar omfattar frågor som på flera sätt berör demokratin t.ex. utbildning, bostäder, plan- och byggfrågor, kollektivtrafik och social omsorg. Andra områden som tydligt berör demokrati är t.ex. kultur och fritid, vilket tillhör kommunernas frivilliga ansvarsområden.

Under hösten 2018 förde kommittén flera samtal med SKL om hur *Vår demokrati — värd att värna varje dag* ska kunna nå ut brett till kommuner och regioner. Det förslag som kommittén har mottagit från SKL är ett resultat av det samarbete som har inletts.

SKL och kommittén föreslår att regeringen ingår en överenskommelse med SKL om demokrati. Syftet med överenskommelsen är att synliggöra och förstärka demokratiperspektivet i kommuner och regioner. Syftet är också att stärka kommuners och regioners arbete med att öka förtroendevaldas, kommun- och regionanställdas kompetens om demokrati samt att öka medborgarnas kunskap, engagemang och delaktighet i demokratin. Förslagen som presenteras nedan kan ingå i en sådan flerårig överenskommelse.

Förslagen syftar till att bidra till att höja kunskapen och medvetenheten om de demokratiska systemen genom SKL:s kanaler och nätverk. De föreslagna insatserna är målgruppsanpassade och riktar sig mot följande grupper: förtroendevalda och tjänstepersoner i kommuner och regioner, unga, samhällsaktörer och slutligen alla medborgare som är den slutliga målgruppen för förslagen och för kommunernas och regionernas arbete.

Förtroendevalda - över 50 procent av de förtroendevalda i fullmäktigeförsamlingarna efter valet 2018 är nya på sin post. Ett stort antal av de nya förtroendevalda har ingen tidigare erfarenhet av politiskt arbete och behöver stärka sina kunskaper om demokrati och om vad uppdraget

som förtroendevald innebär. Utbildning både i vad demokrati är och hur demokratin fungerar i de politiska församlingarna efterfrågas. SKL föreslår att ett av uppdragen inom demokratisatsningen är att ta fram en skrift som vänder sig till förtroendevalda med information om demokrati och dess utveckling och om uppdraget som förtroendevald. Syftet är att öka kunskap och skapa förståelse för förtroendevaldas roll för att främja, förankra och försvara demokratin och att det utgörs av ett ansvar både för individen och kollektivet. Därtill vill SKL ta fram en utbildning som ges på plats i kommuner och regioner utifrån innehåll i skriften. Utbildningen ska erbjudas hela fullmäktige och andra viktiga nyckelpersoner i kommuner och regioner vilket har visat sig vara framgångsrikt i tidigare kompetenshöjande satsningar. Om utbildningen når många i samma kommun/region skapas större förståelse och handlingskraft. I utbildningen kan också ingå uppmaning till kommuner och regioner att ta fram handlingsplaner för ett demokratistärkande arbete internt och externt. Målet är att nå ut till 200 kommuner och 15 regioner

Tjänstepersoner - Kommuner och regioner har ca 1,2 miljoner medarbetare som genom sitt arbete möter medborgare. Kontakten mellan tjänstepersoner och de som nyttjar välfärdstjänsterna utgör en stor del av hur medborgarnas tillit till det demokratiska systemet utvecklas. Medarbetarkollektivet är mångfacetterat och inte helt enkelt att nå genom olika insatser. SKL ser det därför som viktigt att det är varje kommun och region som skapar förutsättningar för ett lärande om demokrati och vad det innebär för medarbetaren i sin roll i en demokratiskt styrd organisation. SKL vill utveckla lättillgängliga digitala utbildningar som kommuner och regioner kan använda för sina medarbetare.

Unga - Ungas delaktighet i demokratin behöver stärkas. Det finns brister i ungas möjligheter att få personliga erfarenheter av hur de kan delta och påverka det demokratiska systemet och samhällsutvecklingen. Kommuner har inte bara genom skolan utan även i det demokratiska arbetet ett ansvar att skapa möjlighet för unga att erhålla sådan erfarenhet. SKL föreslår att kommuner och regioner inbjuds att ingå i ett projekt för att genomföra medborgardialoger för unga. Det kan ske i form av "hackaton" eller "democracymakers" vilket är en modell som används i Storbritannien där unga får möjlighet att utifrån en uppgift skapa lösningar. Goda exempel från de ungas idéer presenteras på en nationell konferens. De fem till tio bästa idéerna utses och kan användas i olika sammanhang för att uppmärksamma

demokratien. ***Kommittén vill vidare uppmuntra kommunerna att möjliggöra för elever i årskurs 9 att möta och föra samtal med kommunalråd för att stärka kunskapen och förståelsen för kommunernas roll i demokratien och vilka möjligheter som finns att bidra och påverka politik på kommunal nivå.***

Medborgare - Kommuner och regioner har en viktig uppgift att sprida kunskaper om vad demokrati innebär och att sätta samtalet om demokratien på agendan för medborgare. SKL föreslår att det genomförs en ”Demokratiutmaning” till kommuner och regioner, som uppmanas att tillsammans genomföra 100 demokratiaktiviteter inom olika områden som syftar till att medvetandegöra medborgare om vad demokrati är och vad var och en kan göra för att stärka demokratien. Framgångsrika exempel presenteras på en nationell konferens, eventuellt ihop med satsningen för unga.

Samhällsaktörer - För att synliggöra demokratien och skapa en rörelse för att värna demokratien föreslår SKL att det genomförs ett antal seminarier runt om i landet. Seminarierna genomförs av ledamöter i SKL:s Demokratiberedning tillsammans med ledamöter i Kommittén Demokratien 100 år. Seminarierna kan innehålla föreläsningar om demokratien 100 år bakåt, nu och framåt, och skapa möjligheter till samtal om hur samhällsaktörer tillsammans kan främja, förankra och försvara demokratien och på så sätt stärka den. Målgrupper för seminarierna kan vara politiker, tjänstepersoner, civilsamhälle och andra aktörer.
Tidsram: juni 2019 till mars 2022.
Budget: Mellan 12,500,00 kr och 14,500,000 kr.

3.5.3 Skolväsendet

Skolan är en grundbult i det demokratiska systemet genom sitt uppdrag att förmedla och förankra kunskaper och demokratiska värden. Skolan ska ge barn och elever erfarenhet av deltagande och skolan ska präglas av en demokratisk anda där mänskliga rättigheter respekteras.

Även om många skolor gör just detta saknas det en tydlighet i hur skolans demokratiuppdrag ska tolkas. Skolinspektionens rapport 2012:9, *Skolornas arbete med demokrati och värdegrund*, säger bl.a. att det integrerade

demokratiuppdraget liksom elevernas inflytande och delaktighet behöver förtydligas och förstärkas i undervisningen. Vidare förespråkar Skolinspektionen i rapporten att det behövs en ökad medvetenhet om vad det demokratiska medborgarfostrande uppdraget innebär.

Förutom skolorna, dess huvudmän och skolchefer, har de tre skolmyndigheterna en roll i att garantera att skolan präglas av demokrati. Därtill finns det flera andra aktörer, både myndigheter och privata, som arbetar gentemot skolan med demokratifrågor. Kommittén har noterat att många aktörer arbetar med utbildningsmaterial om demokrati i skolan, men att det saknas överblick och koordinering av vilka resurser som finns och vilka initiativ som tagits. Flera aktörer anser att det är svårt att nå ut till skolorna. Samtidigt vittnar lärare om ”perspektivträngsel”.

Skolverket har verktyg kring flera aspekter av demokrati t.ex. källkritik, inflytande och delaktighet, sexuella trakasserier och främlingsfientlighet och intolerans. Dock uppfattar kommittén och flera aktörer att det saknas en tydlighet och en tolkning av hur skolans demokratiuppdrag ska speglas i skolans värdegrund, undervisning och arbetsmiljö. Se förslag i avsnitt 3.5.1.

För att bidra till samordning har kommittén etablerat ett nätverk med flera aktörer som arbetar med demokrati i skolan. Nätverket har inlett diskussioner om gemensamma aktiviteter under 2020 och 2021. I korthet planeras kompetensutveckling för skollära och skolchefer, demokriveckor i skolan över hela landet och insatser för att förenkla för lärare att använda det demokratimaterial som redan finns.

3.5.4 Civilsamhällets aktörer

En förutsättning för att lyckas med uppdraget och nå ut till en stor del av befolkningen är engagemang och aktiviteter av en bredd av samhällsaktörer som samtliga har en viktig roll i att stärka och utveckla demokratin. Ett självständigt, starkt och mångfacetterat civilsamhälle är en central del i en levande demokrati. Det civila samhället har flera viktiga roller, bl.a. som röstbärare, som opinionsbildare och serviceproducent och som demokratiskola. Därtill har civilsamhället en viktig roll i att engagera och nå ut till en stor del av befolkningen genom sina kontaktytor och många gånger särskilda möjligheter att nå ut till människor som myndigheter och förvaltning inte når. Sverige har ett rikt civilsamhälle. Det civila samhällets

organisationer är mycket viktiga samarbetspartners för kommittén i samlingen *Vår demokrati — värd att värna varje dag*.

En förutsättning för civilsamhällets organisationer att medverka i samlingen är att det finns goda förutsättningar att anpassa pågående aktiviteter eller starta nya demokratifrämjande insatser. Se vidare förslag om uppdrag till MUCF i avsnitt 3.5.1.

Kommittén har kontaktat en mängd civilsamhällesaktörer med breda och varierande kontaktytor. Kommittén har haft för avsikt att täcka in olika kategorier av civilsamhällesorganisationer såsom paraplyorganisationer, trossamfund, organisationer som arbetar specifikt med icke-diskriminering, inkludering och funktionsvariationer, jämställdhetsfrågor, kulturfrågor, ungdomsfrågor, miljöfrågor, äldre- och/eller sociala frågor, samt organisationer som framförallt verkar på sociala medier såväl som organisationer där det fysiska mötet står i centrum. I det första skedet har organisationer med nationell verksamhet prioriterats liksom organisationer som har en verksamhet som är direkt fokuserad på demokratifrämjande verksamhet. Flera kategorier av civilsamhällesorganisationer återstår att träffa, t.ex. organisationer som samlar människor av en viss etnicitet och språk, men även fackföreningar.

I januari 2019 hölls samråd med representanter för civilsamhällesorganisationer för att informera om kommitténs uppdrag, tidsplan och process. Syftet var även att bjuda in till samarbete och att gemensamt planera hur civilsamhället kan ingå i den nationella samlingen *Vår demokrati — värd att värna varje dag*.

Kommittén har efter samråden etablerat ett nätverk med ett femtiotal civilsamhällesorganisationer. Nätverket kommer att utvidgas med ytterligare organisationer. Kommittén kommer sprida material och erbjuda utbildningar om demokrati till civilsamhället. Vidare kommer kommittén att skapa mötesplatser och arenor för civilsamhället samt lyfta fram civilsamhällets betydelse i och för demokratin. Kommittén avser också att koppla ihop civilsamhället med relevanta företrädare för myndigheter och forskning. Kommittén för en dialog med Nationellt organ för dialog och samråd mellan regeringen och det civila samhället (NOD) om hur arbetet med civilsamhället kan vidareutvecklas.

Under 2019 kommer kommittén att träffa det lokala civilsamhället i några områden med socioekonomiska utmaningar för att sprida samlingen till områden med lägre demokratiskt deltagande och representativitet. Demokratiambassadörerna kommer att delta i dessa möten. Vidare kommer kommittén att träffa representanter för de nationella minoriteterna och andra etniska organisationer. I närtid arrangerar kommittén ett frukostseminarium (25 mars 2019) om EU-valet som framförallt riktar sig till civilsamhället tillsammans med Europaparlamentets kontor i Sverige. Dessutom planerar kommittén att under våren arrangera en utbildning i media- och informationskunnighet för civilsamhället tillsammans med kommittén för nationell satsning på medie- och informationskunnighet och det demokratiska samtalet (Ku2018:04).

Kommittén har träffat företrädare för Allmänna Arvsfonden som förmedlar bidrag till civilsamhällesorganisationer för demokratistärkande insatser för barn och unga och barn med funktionsnedsättning. Bidragen syftar till att stärka demokratin. Allmänna arvsfonden kommer i sin verksamhet de närmaste åren att uppmärksamma demokratin 100 år och välkomnar samarbete med kommittén.

Förslag som inkommit från civilsamhällesaktörer

Kommittén har inte efterfrågat förslag från civilsamhällesorganisationer. Ett antal civilsamhällesorganisationer har dock spontant kontaktat kommittén och lämnat in förslag. Dessa beskrivs kortfattat nedan och bifogas rapporten.

Demokratibyggget

Kommittén har träffat grundarna av Demokratibyggget som arbetar med en modell för att ge elever på högstadiet och gymnasiet konkret erfarenhet av demokrati. Demokratibyggget har visat intresse för samarbete med kommittén för att genomföra pilotprojekt i landet med deras s.k. Demokratiaccelerator som ska stärka ungas kunskaper och förmågor att göra sin röst hörd och förändra samhället tillsammans med andra. Vidare ser Demokratibyggget att de skulle kunna fungera som en samlande plattform för olika aktörer som arbetar med skolan, för att underlätta för skolan att hitta aktörer och utbildningsresurser.

Fryshuset

Fryshuset möter en stor grupp unga som befinner sig i ett demokratiskt utanförskap, många har ett lågt förtroende för beslutsfattare och upplever att de inte blir hörda eller kan påverka frågor som rör dem. Fryshusets förslag syftar till att främja ungas inflytande och delaktighet i den demokratiska processen genom att möjliggöra för unga att påverka beslutsfattare och bidra med bredare beslutsunderlag. Förslaget innehåller tre delar. Den första är att sammanställa en rapport om ungas syn på demokrati genom att använda Fryshusets digitala plattform för unga, *ungdomar.se*. Det andra förslaget är utbildning, engagemang och inkludering av unga ambassadörer. Det tredje förslaget är att arrangera ett flertal arenor och sammanlagt 12 forum där unga och beslutsfattare möts för att unga ska få lyfta det lokala ungdomsperspektivet och framföra en annan bild av unga och deras demokratiska engagemang än den som visas av media. Budget: 2,000,000 kr.

Unga Klara och Folkets Hus och Parker

I områden med lägre demokratiskt deltagande och representativitet finns ett behov av mötesplatser för att skapa delaktighet och samverkan över ålders-, religions- och etnicitetsgränser. Unga Klara och Folkets Hus och Parker vill tillsammans samla en större krets av lokala aktörer i några av Sverige mest socioekonomiskt utsatta områden och stötta nybildade Folkets Hus-föreningar och andra medborgardrivna mötesplatser. Stöder innefattar t.ex. att stötta lokalt mobiliseringsarbete, att stötta och coacha vid framtagande av verksamhetsplaner samt att vidareutveckla förortsnätverk.

Budget: inlämnas inom kort.

Raoul Wallenberg Centrum

Kommittén har kontaktats av initiativtagarna som vill upprätta ett Raoul Wallenberg Hero Center for Human Rights. Syftet med centret är att minnas Raoul Wallenberg och inspireras av hans gärningar och andra människorättskämpar för att möta våra samtids- och framtidsfrågor. En förstudie har genomförts och inlämnats till Regeringskansliet.

Förslag från Stina Oscarsson

Kommittén har kontaktats av regissören Stina Oscarsson som tillsammans med Sara Granér har skrivit boken *Tror du att du kan förändra världen utan att anstränga dig*. Utifrån boken, som bl.a. handlar om demokrati, planeras event och föreställningar på flera håll i landet. Vidare vill initiativtagarna utveckla

ett utbildningspaket som riktas till lärare och som ska kunna användas i skolan. Budget: 375,000 kr.

3.5.5 Arbetsmarknadens parter

Viktiga aktörer i den svenska demokratin och den svenska modellen är arbetsmarknadens parter som genom sina medlemmar har potential att nå ut till en stor del av landets arbetstagare och arbetsgivare med information, resurser och budskap om demokrati och inte minst i förhållande till arbetsplatsen, föreningsfrihet, medbestämmandet osv.

I mars 2019 hölls ett möte med företrädare för arbetsmarknadens partner för att informera om *Vår demokrati — värd att värna varje dag* och för att inleda samtal om deras medverkan i samlingsen. För arbetsmarknadens parter är demokratifrågan prioriterad och insatser görs för att främja demokratin. Det finns goda förutsättningar för att de, tillsammans och enskilt, kan intensifiera detta arbete under 2020 och 2021. Ett möte för att konkretisera det fortsatta samarbetet är planerat.

3.5.6 Media

Oberoende medier och dess granskande roll är en viktig del i yttrande- och tryckfriheten i Sveriges demokrati. Mer än var fjärde journalist utsattes för något typ av hot, våld eller trakasserier under 2016, enligt en studie från Göteborgs universitet. Regeringen gav 2017 medieinstitutet Fojo vid Linnéuniversitetet i uppdrag att identifiera, utveckla och genomföra insatser riktade till journalister och redaktioner för att kunna förebygga och hantera utsatthet för hot och hat. Fojo har bl. a. tagit fram en kunskapsbank med aktuell information om hat och hot mot Sveriges journalister samt konkreta råd och stöd till enskilda journalister och chefer. Kommittén har av tidsskäl inte haft möjlighet att föra en dialog med medieaktörer om eventuella insatser men avser att göra det i nästa fas av arbetet.

Kommittén strävar efter att samlingsen *Vår demokrati — värd att värna varje dag* ska nå ut till befolkningen delvis genom media. Kommitténs ordförande och ledamöter har publicerat debattartiklar och kommer bl.a. delta i

Utbildningsradions program. För aktiviteter som ska genomföras i landet är förhoppningen att dessa uppmärksammas av lokala medier.

3.5.7 Akademin

Demokratiforskning har en viktig roll i att belysa och analysera demokratin i Sverige och att sätta demokratin i ett större perspektiv. Forskningen kan bidra till att öka kunskapen om regionala och lokala skillnader, granska olika aspekter av demokratin och beskriva trender och orsakssamband.

I samling *Vår demokrati — värd att värna varje dag* finns ett behov av att den demokratiforskning som bedrivs synliggörs och diskuteras som en del i samlingens arbete med att öka kunskapen och medvetenheten om demokratin och det demokratiska systemet.

Av tidsskäl har kommittén i huvudsak endast varit i kontakt med Göteborgs universitet och Stockholms universitet. Se vidare förslag i avsnitt 3.5.1.

Kommittén föreslår att utöka möjligheterna för högskolor och universitet att under perioden 2020–2021 få finansiering för att kommunicera sina forskningsresultat vad gäller demokrati till allmänheten och inte minst till elever på högstadiet och inom gymnasieskolan.

3.5.8 Andra aktörer

Folkbildningen

Över en miljon människor i olika åldrar och med olika livserfarenheter, möts varje år inom folkbildningen. Statens stöd till folkbildningen har fyra syften, där ett är att stödja verksamhet som bidrar till att stärka och utveckla demokratin. Arbetsformerna som används av studieförbunden och folkhögskolorna är demokratiska och syftar till att stärka människors vilja och drivkrafter. Folkbildningen har en viktig roll i att sprida bildning, inte minst om demokrati, och i att hålla samman, stärka och utveckla samhället och demokratin. Folkbildningen har för avsikt att under de kommande åren fördjupa sitt demokratiarbete. Initiativet #ViMåstePrata är den del i detta arbete. Folkbildningsrådet avser att i sin årliga rapport år 2021 års lägga

särskild vikt vid demokratisyftet för folkbildningen. Inför detta avser Folkbildningsrådet göra en eller flera studier som analyserar på vilket sätt folkbildningen bidrar till demokratin i dag. För närvarande pågår en studie om folkbildningen i marginaliserade bostadsområden, liksom en studie av ett av studieförbundens verksamhet i förhållande till demokratisyftet.

Såväl studieförbunden som folkhögskolorna har en viktig roll i samlingen. Genom sin verksamhet kan de bidra till ökade kunskaper och engagemang för demokratin. Kommittén kommer att ha en fortsatt dialog med Folkbildningsrådet om detta arbete.

Näringslivet

Näringslivet har på många sätt en viktig roll i samhället och i förlängningen i demokratin. I sin roll som arbetsgivare och i kontakt med kunder har de en möjlighet att lyfta fram demokratin. Vissa företag har en koppling till kommittés uppdrag genom att de är direkt kopplade till det hotade demokratiska samtalet, medan andra företag har koppling till uppdraget genom att de använder sin svenska identitet i sin marknadsförening. Tillsammans med Svenskt Näringsliv kan ett samarbete utvecklas med olika företag om demokrati.

Museer

Kommittén har kontaktat drygt 120 museer i Sverige för att informera om kommitténs uppdrag och den planerade samlingen *Vår demokrati – värd att värna varje dag*. Ett stort antal museer har vänt sig till kommittén och informerat om olika demokratiinitiativ som planeras. Under 2019 avser vi utveckla samarbetet med museer. Riksdagen producerar en vandringsutställning med anledning av att demokratin fyller hundra år för bl.a. läns museer och *print-on-demand*-utställning för bibliotek m.fl.

Här följer exempel på vad några museer planerar. Helsingborgs museer kommer att sprida information om kvinnokampen och rösträtt från ett lokalt perspektiv och intervjua politiker i poddavsnitt om demokrati. Regionmuseet i Kristianstad planerar utställning om mod, medmänsklighet och mänskliga rättigheter och kommer även att ha vandringsutställningar om hatbrott och om demokrati och föreläsningar på samma tema. Västernorrlands Museum planerar ett projekt med länets museer gällande demokrati inför 2021 och som avslutas med utställningar och festival på flera orter där lokala

utmaningar och den lokala demokratin står i centrum. Sjöhistoriska museets utställning om Ostindiska kompaniet fokuserar på mötet mellan människor från olika kulturer. I deras pedagogiska program för grundskolan och gymnasiet om utställningen lyfter pedagogerna demokrati- och mångfaldsfrågor. Arbetets museum har utvecklat ett resande demokratilabb som under ett år ska visas på ett 30-tal folkbibliotek runt om i landet.

Bibliotek

Bibliotek har inte bara ett bildande uppdrag utan har också en viktig demokratistärkande uppgift och är en naturlig kontaktpunkt och mötesplats för många människor. För att öka utbudet och tillgängligheten i biblioteksverksamheten i hela landet har regeringen tillfört 750 miljoner för perioden 2018–2020. ***Om stödet kunde fortsätta under år 2021 skulle biblioteken kunna ha resurser att ingå i samlingen, vilket skulle stärka kommitténs arbete.***

Ett förslag till nationell biblioteksstrategi, *Demokratins skattkammare*, lämnades in till Regeringen i mars 2019 av KB. Strategin beskriver biblioteksväsendet som den femte statsmakten genom dess roll i demokrati, utbildning, tillgänglighet och digitalisering. Strategin har som vision ”bibliotek för alla” och målet är ett demokratiskt samhälle där alla fritt kan ta del av världens samlade litteratur och kunskap för att kunna verka i samhället på egna villkor.

KB har för sin demokratisatsning Demokratin100.se ett nätverk för att stödja och stimulera bibliotekens verksamhet. Kommittén avser att fortsätta samarbetet med KB och dess nätverk för att sprida information och resurser.

3.6 Så mäter vi samlingens resultat

För att bedöma om samlingen har uppfyllt sina mål genomförs en undersökning 2019 för att mäta kunskaper om, och delaktighet i, demokrati. Detta blir en s.k. nulägesanalys inför starten av samlingen *Vår demokrati — värd att värna varje dag*. En liknande undersökning med samma frågor och metod genomförs sedan 2022 för att undersöka om förändringar har skett under perioden. Nedan visas några av de indikatorer som kommer att mätas 2019 och 2022 i förhållande till samlingens mål.

Mål 1: Fler människor i Sverige har en god kunskap och medvetenhet om demokratin och vad vårt demokratiska system innebär.

- Kunskap om att demokratin fyller 100 år,
- Kunskap om Sveriges demokratiska system, och
- Attityder till om Sveriges demokrati har blivit starkare eller svagare.

Mål 2: Fler människor i Sverige engagerar sig i demokratin t.ex. genom att delta i samtal om demokrati, påverka lokala beslutsprocesser, rösta i val, engagera sig i en politisk fråga, i ett parti, eller i en civilsambällesorganisation på sin fritid.

- Andel som känner delaktighet i demokratin,
- Andel som känner engagemang i demokratin och samhället,
- Andel som är medlemmar i föreningar eller i ett politiskt parti, och
- Andel som känner att de kan påverka en lokal beslutsprocess.

Mål 3: 3. Ökat stöd för demokratin och att fler tar tydlig ställning för demokrati som styrelseskick.

- Andel som tar avstånd från demokratiska principer har minskat, och
- Andel som uttrycker att de vill ha en stark ledare har minskat.

Flera av indikatorerna mäts redan av andra aktörer och behöver då inte mätas igen men ingår i de sammanställningar som kommittén kommer att genomföra 2019 och 2021.

Mätbara mål formuleras i en kommunikationsstrategi.

3.7 Förutsättningar och risker

Det finns ett antal förutsättningar som behöver uppfyllas för att samlings *Vår demokrati — värd att värna varje dag* ska nå sina mål och förväntade effekter. Framförallt handlar det om att regeringen tillför resurser under 2020 och 2021, men även på längre sikt, för att stärka myndigheter, regioner och kommuner samt civilsamhällets och kommitténs arbete för demokrati.

En förutsättning är att demokrati prioriteras och tydligt genomsyrar politikområden såsom t.ex. skola och utbildning, högskolor och forskning, folkhälsa, ungdoms- och idrottsfrågor, civila samhället, segregation, arbetsmarknad, landsbygdsfrågor och inom det brottsförebyggande och brottsbekämpande arbetet.

En tydligare prioritering av demokrati kan konkretiseras genom myndighetsstyrning där demokrati tydligare lyfts fram i instruktioner och genom specifika uppgifter i regleringsbrev samt i den löpande myndighetsdialogen. Demokrati kan också prioriteras genom statsbidrag till kommuner, regioner och civilsamhälle för demokratiframjande verksamhet.

En annan förutsättning är att civilsamhället ges goda förutsättningar att utöka sin demokratiframjande verksamhet och att även små och nya organisationsformer kan stödjas.

De främsta riskerna i genomförandet av samlingen är bristande finansiella resurser för aktörerna. Om de medel som myndigheter och andra aktörer ansöker om inte beviljas kommer med stor sannolikhet den föreslagna verksamheten inte att genomföras. En annan risk är att några myndigheter genomgår utlokalisering, andra myndigheter står inför en eventuell avveckling, vilket sammantaget påverkar flera myndigheters möjligheter att genomföra ny eller utvidgad verksamhet. Även om kommittén har arbetat strategiskt för att förankra samarbetet med respektive myndighetsledning är det inte ovanligt att myndigheternas engagemang drivs av ett fåtal engagerade medarbetare. Vid personalförändringar finns alltid en risk att projekt av den här typen blir lägre eller sent prioriterade. Vidare finns det en risk att de senaste årens många tidsbegränsade uppdrag kring demokratifrågor har bidragit till en viss återhållsamhet mot ytterligare satsningar.

Avslutningsvis finns det alltid en risk att en tidsbunden verksamhet som *Vår demokrati – värd att värna varje dag* blir lägre prioriterad om det skulle uppstå en kris, såsom t.ex. naturkatastrofer, översvämningar, bränder, värmeböljor.

4. Resursbehov

För samlingens genomförande erfordras resurser i enlighet med de förslag som myndigheterna har lämnat in. Se bifogade förslag samt budgetuppställning. Därtill behövs goda förutsättningar för civilsamhällets deltagande i samlingen. Se vidare avsnittet om civilsamhället.

För att kommittén ska kunna genomföra uppdraget behövs en budget i enlighet med det fleråriga äskandet som lämnades in till Kulturdepartementet i december 2018 och januari 2019. Budgeten behöver täcka kostnader för tillräckligt bemannat kansli (huvudsekreterare, sekreterare, bitr. sekreterare, kommunikatör, projektledare, ytterligare sekreterare), hemsida, kommitténs egna arrangemang samt en omfattande nationell kommunikationskampanj.

Bilagor:

- 1 Inkomna förslag.
- 2 Sammanställning av externa möten t.o.m. 15 mars 2019.
- 3 Budget.
- 4 Myndighetsnätverket.
- 5 Förenklad förändringsteori.